

Arkivsaksnr.:
2023/6878

Dokumentdato:
07.06.2024

Styre:
Fakultetsstyret ved Det psykologiske fakultet

Styresak:
49/24

Møtedato:
13.06.2024

Økonomisk status og langtidsprognose

Bakgrunn

Fakultetet har som kjent, fattet egne vedtak knyttet til økonomisituasjonen i løpet av 2023, se sak [68/23 «Økonomianalyse og drøfting av mulige strategiske grep for en langsiktig plan for balanse og trygg økonomi»](#) og sak [100/23 «Budsjettfordeling 2024»](#). I møtet i fakultetsstyret 2. mai i år kommenterte vi fakultetets økonomi i økonomirapporten for første kvartal, [sak 25/24](#), der vi peker på at fakultetet er bedt om å redegjøre for hvordan vi i langtidsprognosene følger opp budsjettvedtak der vi planlegger å gå ut av 2024 med minus på 21 mill. kroner. Hvis ikke noen grep blir tatt og fakultet fortsetter utviklingen uten å kutte, vil dette overførte underskuddet øke til 55 mill. kroner i 2025 og akkumuleres til ytterligere større tall i årene fremover.

Fakultetsledelsen har i løpet av våren 2024 vært i en egen dialog med universitetsledelsen om en plan for å bringe fakultetets økonomi i balanse og med nedbetalt negativ overføring så raskt som mulig. Dette er en rammeplan for tempo og omfang av hvordan størrelsen på sparetiltakene må være de nærmeste årene utfra de forutsetningene som er kjent i dag. Innad på fakultetet har fakultetets økonomisituasjon, og dialogen med universitetsledelsen, vært tema på de ukentlige møtene med institutt- og senterleder-gruppen.

Fakultetsledelsen har siden høst 2022 i økende grad orientert alle ansatte og fakultetsstyret om den alvorlige utviklingen av fakultetets økonomi og behov for endring. Det ble avholdt allmøte på Teams om økonomisituasjonen for hele fakultetet 8. mai i år. Fakultetsledelsen besøkte siste uke i mai 2024 alle institutter til egne allmøter for å utdype situasjonen, svare på spørsmål og drøfte tiltak med kolleger.

Økonomiavdelingen peker på at det må finnes tiltak som har virkning tidlig. Budsjettet for inneværende år er stramt siden tiltak allerede er satt i gang i vårt eget budsjettvedtak fra fakultetsstyremøtet i desember 2023. Aktuelle tiltak for å få ned det potensielt høyere underskuddet i 2025 må være et hovedmål for budsjettbehandlingen i desember i år. Det er viktig for fakultetet og for UiB å unngå en stor negativ overføring som hindrer handlefrihet.

Dette saksforelegget er basert på dialogen med universitetsledelsen og økonomiavdelingen.

Oppsummert skriver universitetets økonomiavdeling dette om hva som skal til for å opprette en god balanse:

En kan dele opp i tre deler som til sammen vil opprette god balanse i økonomien:

- 1. Et overforbruk på 15 mill. kroner som skyldes for mange tilsetninger må dekkes inn gjennom å ta antall årsverk ned med ca. 15.*

2. Videre må fakultetet ha en plan for å tilpasse forbruk de nærmeste årene til svekkede rammer generelt og spesielt. Dette kan bety 1-2 % innstramning per år (3 – 6 mill. kroner per år) i tillegg til det som følger av reduksjon på grunn av inndragning av studieplasser (12 mill. kroner). Her kan en finne inndekning flere steder i budsjettet, men stillinger vil utgjøre mye av dette og dette kan indikere at ytterligere 15 årsverk må tas ned.
3. Endelig må negativ saldo som er bygget opp inntil nå og fortsetter noe fremover, betales ned. Også her må det skaffes inndekning, men med midlertidige besparelser i budsjettet

Status og utviklingen – problemets størrelse og forklaringen på underskuddet

Overføringer (tusen. kroner) for hele grunnbevilgningen (GB = både frie midler og prosjekt) og årlig resultat på grunnbevilgningens annuum (GA = frie midler):

Tabell 1 Overføringer annuum og øremerkede prosjekt for perioden 2015-2023

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Overføring frie midler (GA)	4 102	2 932	-6 658	-18 394	-22 693	-16 960	-2 123	-18 622	-38 066
Overføring øremerkede prosjekt (GP)	9 427	8 853	11 546	19 823	24 476	33 737	27 876	34 715	30 771
Sum overføringer (GB)	13 529	11 785	4 888	1 429	1 783	16 777	25 753	16 093	-7 295

Tabell 2 Overføringer og årsresultat annuum for perioden 2015-2023

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Overføring GA fra tabell over	4 102	2 932	-6 658	-18 394	-22 693	-16 960	-2 123	-18 622	-38 066
Årets resultat GA	6 056	-1 170	-9 590	-11 736	-4 299	5 733	14 837	-16 499	-19 444

Fakultetets siste år med positiv overføring på annuum (GA = fakultetets driftsbudsjett utenom øremerkede bevilgninger som SLATE og SFK) var i 2016, og siste år med positivt resultat på annuum var i 2015. I 2016 startet en større økning i antall årsverk. Det er denne økningen som forklarer hvorfor fakultetet nå har overforbruk. Fakultetet hadde hatt et mindre overforbruk i 2023 dersom ikke pandemi-studieplassene var blitt trukket tilbake, men det ville likevel vært overforbruk fordi kostnadsveksten har vært større enn inntektsveksten kunne vært etter 2023. I tillegg til tilbaketrekkningen av studieplassene er det de varige kuttene som særlig påvirker fakultetets økonomi, som for eksempel pensjonskuttet på 9,3 mill. kroner som fikk effekt fra og med 2022. Dette er kutt som er beskrevet i de tidligere sakene som er knyttet til økonomi i 2023.

I fakultetets økonomi er lønn den største utgiftsposten, og utgjør sammen med husleie rundt 92% av totalkostnadene på grunnbevilgning annuum i 2024. Denne prosenten inkluderer faste vitenskapelig og teknisk/administrative stillinger, samt bistillinger og vikarer. Parallelt med de seneste kuttene og utflating av resultatinntekter, er det økningen i stillinger er den viktigste årsaken til ubalansen i økonomien.

Utviklingen i stillinger

Analyser viser at antall årsverk på grunnbevilgningen økte fra 197 til 270 fra 2015 til 2023 (+73 = +37%). Antall undervisnings- og forskerstillinger som var 95 i 2015, er 148 åtte år senere i 2023. Dette er en vekst på 53, der hele veksten er forklart med at antall førstestillinger er økt fra 77 til 130. Øvrig vekst fordeler seg på 9 rekrutteringsstillinger, 7 teknisk/administrative stillinger og 4 årsverk studentmedarbeidere, nå på månedslønn, men

som tidligere ble ført på timelønnsbudsjettet.

Veksten i stillinger startet i 2016. Antall årsverk økte fra 95 årsverk i 2015 til 111 undervisnings- og forskerstillinger i 2016 (**+16 årsverk**). Fra 2016 til 2019 økte antall undervisnings- og forskerårsverk videre til 128 (**+17 årsverk**). SLATE og Senter for Krisepsykologi (SfK) kom begge inn i 2017 og disse to forklarer 7 årsverk økning på undervisnings og forskerstillinger per 2019. På virksomheten utenom SLATE og SfK økte antall undervisnings og forskerstillinger med 26 fra 2015 til 2019.

I 2019 var overføring på annuum var blitt negativ til -22,7 mill. kroner. Fakultetet hadde hatt et gjennomsnittlig årlig forbruk på 9 mill. kroner over budsjetttrammen i årene 2017 – 2019. Pandemien (2020-2021) dempet aktiviteten og den negative overføringen ble redusert. I 2020 bevilget KD nye studieplasser. 13 nye studieplasser på profesjonsstudiet ville gitt fakultetet om lag 20 mill. kroner i gradvis økt budsjetttramme frem mot 2028. 15 plasser på pedagogikk ville gitt om lag 8 mill. kroner i gradvis økt budsjetttramme frem mot 2026. Opptrappingen startet i 2020, men begge disse ble i budsjett 2023 trukket tilbake og erstattet av en utfasing (studieplasser i barnevern ble også påvirket av endringene, men fikk senere en nytildeling og er holdt utenfor som effekt her).

Dette betød at fakultetet med de nye studieplassene kunne ha dekket inn overforbruket i 2019-budsjettet og i tillegg hatt rom for en gradvis økning av forbruket frem mot 2028 med inntil 19 mill. kroner isolert sett. Men tar en høyde for frafall og inndekning av andre kutt i budsjettet var det rom for lavere vekst, men fortsatt noe.

Fra 2019 til 2023 økte fakultet så antall undervisnings- og forskerstillinger med **20 årsverk**. 6 av disse var på SLATE og SfK, 14 årsverk på andre. Økonomiavdelingen peker på denne økningen etter alt å dømme var for rask i forhold til takten i budsjettøkningen en kunne vente med de nye studieplassene.

I 2024 har fakultetet en ubalanse som tilsvarer om lag 15-20 årsverk. Verdien av dette er om lag 15-20 mill. kroner. Underskuddet på annuum var 19,4 mill. kroner i 2023, og utgjorde om lag halvparten av den negative overføringen på annuum fra 2023. Resten var akkumulert underskudd fra tidligere år. Når ubalansen og opparbeidet gjeld nå skal håndteres skjer det i en periode der UiB generelt venter redusert kjøpekraft i budsjetttrammene og der fakultetet i tillegg venter spesiell nedgang ettersom de omtalte studieplassene fases ut.

Dette betyr at, for å komme i balanse de nærmeste årene, må det spares tilsvarende 30 årsverk i løpet av de nærmeste budsjettår. Og selv da vil det være et akkumulert underskudd som skal betales tilbake med ytterligere midlertidige kutt. Den vanskelige øvelsen vil være å unngå å måtte kutte for mye midlertidig for dermed å brått øke aktiviteten når gjeld er betalt.

Fakultetet har i 2023 fulgt opp noen ansettelsesprosesser satt i gang i 2022 og tidligere, men satt bremse på nesten alle behov for nye utlysninger. Denne praksisen er videreført og innstrammet ytterligere våren 2024. Alt i alt er det nå pr. mai 2024 en utflating i veksten som har vært i både faste og midlertidige i stillinger og en liten nedgang totalt i antall årsverk. Med de avgangene fakultetet har i resten av 2024, vil det være en nedgang på 3-4 årsverk i forhold til 2023.

Prognose for kutt

Fakultetet har sammen med økonomiavdelingen jobbet med prognoser der det største kuttet vil være på faste stillinger med til sammen 30 årsverk de første tre årene (2025-2026-2027).

Det betyr å holde igjen på ansettelser ved den kjente naturlige avgangen og beregnet turnover basert på et gjennomsnitt fra de siste årene. Dette er vi som vi vet allerede i gang med i 2024. I tillegg til kutt i stillinger, er det laget simuleringer med kutt i driftskostnader som praksis, vurderingsformer, sensur, reisekostnader, areal og andre driftsposter. Det er viktig å si at dette ikke er kutt som er vedtatt, men er øvelser for å synliggjøre hva som kan være mulig å få til. De reelle vurderingene må gjøres i de kommende budsjettbehandlingene, og da særlig viktig blir høstens prosess for budsjett 2025.

I innledningen skriver vi at hvis vi ikke gjør noe, vil underskuddet øke fra 21 mill. kroner i 2024, til 55 mill. kroner i 2025. Hvis vi holder igjen på stillinger tilsvarende det som er mulig, og samtidig kutter der det er mulig på driftskostnader, vil et potensielt underskudd tentativt være på 36,5 mill. kroner i 2025. Likevel vil utviklingen i denne prognosen i tabell 3 være slik at underskuddet øker i 2026 til 45,8 mill. kroner, noe som universitetsledelsen og fakultetet ikke kan leve med og fakultetet må jobbe videre med å finne ytterligere kutt for å få de negative overføringene i 2025 og 2026 til å bli lavere (den merkede linjen tredje nederst i rødt).

Tabell 3 Eksempel på kuttscenario:

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Overføring annuum inn i 2024	-38 066										
Årlig driftsunderskudd	-18 034	-29 199	-35 763	-39 002	-47 557	-55 320	-55 320	-55 320	-55 320	-55 320	-55 320
Overføring annuum uten tiltak	-56 100	-81 999	-117 762	-156 764	-204 321	-259 641	-314 961	-370 282	-425 602	-480 922	-536 242
Effekt av tiltak per år	3 300	18 684	33 231	46 236	56 088	57 764	64 384	67 318	73 151	64 696	58 671
Overføring annuum etter tiltak	-52 800	-63 315	-65 847	-58 613	-50 082	-47 638	-38 574	-26 577	-8 746	630	3 981
Prognose overføring øremerket	31 800	26 800	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Overføring GB etter tiltak	-21 000	-36 515	-45 847	-38 613	-30 082	-27 638	-18 574	-6 577	11 254	20 630	23 981
Årlig driftsresultat	-14 734	-10 515	-2 532	7 234	8 531	2 444	9 064	11 997	17 831	9 376	3 351

I tillegg til stillingskutt og kutt driftsmidler, er det i dette scenariet er det lagt inn en nedskalering på overføring på øremerkede prosjekt (særlig SFK og SLATE) til et nivå på 20 mill. kroner. Dette er også en usikker faktor og som det må være god dialog med våre sentere om ift. å ev. bremse forbruk.

Dette eksempelet innebærer slik tentativ nedskalering av stillinger:

Tabell 4 Nedskalering i faste årsverk for årene 2024-2034 i tråd med tabell 3:

År	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Sum faste årsverk	180	169	160	150	147	143	139	135	131	142	145

Når det gjelder simulering av mulige stillingskutt og mulig reansettelsesrater ved avgang, så ser vi av tabellen over at det er en midlertidig nedgang i stillinger i noen år som er lavere enn det den varige økonomiske rammen tilsier. Dette er effekten av at etterslep på akkumulert underskudd skal betales ned i noen år, før midlene blir disponible til lønn. Dette er selvsagt

en stor utfordring som vil kunne ramme på sikt og det må være et mål å budsjettere slik i de nærmeste årene på en måte som gjør at en slik "dip" kan unngås. Det viktigste virkemidlet vil her være å starte tidlig med å betale ned, samt finne løsninger som kan øke inntekter. Det er viktig å si at økte inntekter i form av godt finansierte forskningstildelinger, finansierte EVU-tilbud, økt studieproduksjon og den planlagte gjennomgangen av studieporteføljen kan være med på å skape et handlingsrom som kan hindre at behovet for kutt blir så stort som skissert i de seneste årene.

Nedbemanning er en utfordring som vi må løse og det kan være flere veier. Samtidig er det viktig å få frem at uten en stans i replasseringer, i alle fall på kortere sikt, vil det kunne føre til at den krevende økonomiske situasjonen vedvarer og dermed rammer den faglige virksomheten sterkt over lengre tid. Videre er det også bekymringsfullt at det å ikke kunne replasere stillinger vil ramme instituttene og administrasjonen ulikt, og at det allerede i inneværende år skaper en svært utfordrende situasjon for noen områder som har mistet stillinger. Dette er en alvorlig og krevende situasjon for fagmiljøene og ikke minst administrasjonen som normalt har en høyere turnover og dermed også vil kunne være utsatt for relativt sett størst kutt. Dette til tross for at stillingsveksten på dette feltet ikke har vært på langt nær så stor som i andre stillingskategorier. Dette vil samlet sett påvirke den faglige virksomheten på både utdannings- og forskningssiden.

Det kan tenkes at det finnes løsninger som både tilpasser aktivitet til tilgjengelige ressurser (nedskalering av aktivitet i særlig undervisning og effektivisering i administrasjon). Dette er vi i gang med, da særlig ved å se på innhold i det som leveres på undervisning og vurdering. Dette vil være et viktig prosjekt i år. Inntektene er i hovedsak hos oss resultatmidler fra studiesiden og det kan være et grep å bruke en del av de gode søkertallene til å øke opptak eller etablere nye tilbud der det ikke kreves ekstra ressurser.

Prognosene viser et mulig handlingsrom gitt en rekke forutsetninger. Samtidig er ikke alle faglige og administrative konsekvenser utredet, og det må arbeides videre med dette i nært samarbeid med instituttene.

Tiltak

Vi må se forskjellige faglig-administrative prosesser i sammenheng. I løpet av 2024-2025 vil fakultetet ha diskutert ferdig om vi skal ha færre institutter. Videre vil profesjonsstudiet i psykologi få ny studieplan, noe som vil påvirke arbeidssituasjonen til mange ansatte. Også ved andre studieprogram har det blitt igangsatt prosesser med gjennomgang av studieinnholdet og i inneværende fakultetsstyremøte nedsettes det et større arbeid med mål om å vurdere innhold og omfang i alle studieprogram. Dette er oppfølging av saken som ble utsatt fra fakultetsstyremøtet 8. februar (7/24).

Fakultetet har drøftet flere tiltak på bakgrunn av 2024-budsjettet, da også som en forlengelse av økonomianalysesaken fra juni 2023. Fakultetsstyret vedtok på møte 15.6.23 (fakultetsstyresak 68/23) følgende om tiltakspunkter som var skissert i daværende saksforelegg:

"Fakultetsstyret takker for økonomianalysen og drøfting av mulige strategiske grep for en langsiktig plan for balanse og trygg økonomi. Fakultetsstyret stiller seg bak de foreslåtte utredningene. Fakultetsstyret ber om å få seg forelagt egne saker for de konkrete tiltakene, og saker med mandat, sammensetninger av komiteer og tidshorisonter for de prosessene der dette er tjenlig"

Tiltakene som ble satt opp i saken, var følgende, her med status for oppfølging:

Tiltak	Kommentar
Utvikle bemanningsplaner for studieprogrammene?	Arbeid påbegynt
Kan det være nødvendig å nedskalere studieemnenes innhold og aktiviteter?	Arbeid påbegynnes i fakultetsstyremøte 13. juni 2024
Har vi ubrukte studieplasser som eventuelt kan overføres til andre studieprogram?	Ikke påbegynt
Kan vi forbedre studentgjennomstrømningen?	Prosjekt førsteårsstudenter er igangsatt
Nedskalere og gjøre mer likt kostnader som tas fra undervisningsressursene?	Avklaringer påbegynt i forbindelse med normsaken
Kan kostnader ved praksis reduseres?	Påbegynt
Revurdere sensurordningene	Arbeid påbegynt. KUE har behandlet saken
Øke EVU-aktiviteten	Ikke påbegynt. Men prosess er på gang
Bruke mindre midler på forskerskolene og forskerutdanningen?	Ikke påbegynt
Øke tilslag på eksterne forskningsprosjektsøknader	Kontinuerlig arbeid
Ansette færre rekrutteringsstillinger i en avgrenset tidsperiode for å redusere fakultetets underskudd?	Ikke påbegynt, prinsipper på institusjonsnivå må avklares
Organisering av det administrative arbeidet	Påbegynt
Utrede sammenslåing av enheter	Påbegynt
Redusere lønnskostnadene	Påbegynt
Erstatning av ansatte ved naturlig avgang?	Påbegynt
Justere belønninger for å inneha krevende verv, spesielle stater o.l.?	Likevel ikke aktuelt fordi det berører saker på UiB-nivå
Kan vi redusere reisekostnader for midlertidig ansatte og eksterne komitededlemmer?	Påbegynt

Tiltak linje 1 og 2 er beskrevet i sak «Dimensjonering av innhold og omfang i våre studieprogram» (dette møtet), i tillegg er den administrative ledergruppen i gang med en gjennomgang med prioritering av administrative oppgaver og fordeling/organisering, rekrutteringsstillinger og måltall. Dette som en dyd av nødvendighet siden fakultetet allerede vil ha kuttet 6 administrative stillinger i 2023 og 2024. Det har vært satt i gang eget arbeid med reduksjon av sensurkostnader og dialoger med eksterne samarbeidspartnere om lavere kostnader knyttet til praksis. Arealkostnader er en kostnad som også har vært drøftet i forbindelse med kutt, og dette vil være et viktig potensial for kutt fremover. Særlig siden arealbehovet blir mindre med færre ansatte.

Alt i alt vil det være behov for et blikk på økonomi i alle saker framover. Gitt fakultetets solide kompetanse og fundament, er det grunn til å tro at vi skal komme gjennom den økonomiske snuoperasjonen med faglighet, arbeidsmiljø og arbeidsglede i behold.

Forslag til vedtak:

Fakultetsstyret tar den økonomiske status til etterretning og imøteser jevnlige rapporter og saker med igangsetting av spesifikke tiltak.

Norman Anderssen
dekan

Ove Chr. Borge
fakultetsdirektør